

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ МӘДЕНИЕТ ЖӘНЕ СПОРТ
МИНИСТРЛІГІ МӘДЕНИЕТ КОМИТЕТІ ТЕМІРБЕК ЖҮРГЕНОВ
АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ ӨНЕР АКАДЕМИЯСЫ

Түсу емтиханының бағдарламасы

Ф 017-2.84-2022

31.10.2022 ж.

1 бет

«БЕКІТІЛДІ»

ҚР МСМ МК «Темірбек
Жүргенов атындағы Қазақ
Ұлттық өнер академиясы» РММ
Ғылыми Кеңесінің шешімімен

« 27 » 04 2023 ж.

№ 11 хаттама

**7M02195 – ӨНЕРТАНУ БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАСЫ
БОЙЫНША МАГИСТРАТУРАҒА
ТҮСУ ЕМТИХАНЫНЫҢ БАҒДАРЛАМАСЫ**

Алматы, 2023

1. ӘЗІРЛЕНДІ

1. Оразкулова К.С - өнертану кандидаты, «Бейнелеу өнерінің тарихы мен теориясы» кафедрасының профессоры.
2. Шарипова Д.С - өнертану кандидаты, «Бейнелеу өнерінің тарихы мен теориясы» кафедрасының аға оқытушысы.

2. ТАЛҚЫЛАНДЫ

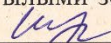
«Бейнелеу өнерінің тарихы мен теория» кафедрасының мәжілісінде талқыланып бекітілді «11», 04 2023ж. № 9 хаттама

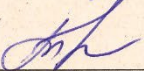
Кафедра меңгерушісі Оразкулова К.С

3. КЕЛІСІЛДІ

Ғылыми жұмыстар жөніндегі проректор К.З.Халықов

Оқу-әдістемелік қызметінің басшысы Ж.А.Джумадилова

ЖОО кейінгі білім берудің ғылыми-зерттеу орталығының басшысы А.А.Кульшанова

ЖОО кейінгі білім беру бөлімінің басшысы Ж.А.Тлеулинова

Магистратураға қабылдау емтиханының бағдарламасы осыған дейінгі жоғарғы оқу орны бағдарламасының көлемінде (бакалавриаттың) арнайы пән бойынша құрастырылған.

Магистратураның 7M02195 – Өнертану білім беру бағдарламасы бойынша даярлаудың негізгі талаптары:

I. Магистратураға қабылданатындардың түсінігі болу керек:

- пластикалық өнерді зерттейтін өнертану немесе өнер ғылымы туралы (бейнелеу өнері, сәндік-қолданбалы өнер және сәулет өнері);
- өнертанымның әдіснамасы туралы;
 - өнертанымның басқа да ғылымдармен пәнаралық байланысы туралы (эстетика, антропология, тарих, психология, әлеуметтану, филология, дінтану және т.б.)

Білуі керек:

- өнертанымның теориясы мен әдіснамасын өнер туралы ғылымдар ретінде;
- қазақстан бейнелеу өнері тарихындағы жылнамалар мен жеке даму кезеңдердің атауларын (стильдері мен бағыттарын).
- зерттелетін кезеңдердің стильдік доминанты мен ескерткіштердің стилистикалық белгілерін;
- отандық өнердегі танымал суретшілердің есімдері мен туындыларын;
- ескерткіштердің технологиялық ерекшеліктерін;
- негізгі терминологияны;
- өнер тарихы бойынша негізгі зерттеулерді;
- мұражайлар жинағындағы негізгі ескерткіштерді;

Іскерлігі болуы керек:

- өнер ескерткіштеріне формальды-стилистикалық, иконографиялық, иконологиялық, тарихи-мәдени, тарихи-көркем, әлеуметтік-мәдени, семантикалық талдау әдістерін қолдану және пайдалану;

Дағдылы болуы керек :

- қазақстан бейнелеу өнерінің түрлері мен жанрларында орындалған шығармаларды қарастыруда, түрлі әдістерді пайдалана отырып, кәсіби түрде ауызша және жазбаша жазып талдауға;
- ауызша сөйлеу және жазбаша жазу мәдениетіне;

Құзыретті болуы керек:

- кәсіптік қызмет саласында әмбебапты болумен қатар, жүйелі, жеке-әлеуметтік қабілеттілікке.

Мамандық бойынша магистратураға қабылдау емтиханы магистратураның мамандықтары бойынша қабылдау емтиханын жүргізу Ережесіне сәйкес ауызша және тест формада жүргізіледі.

Пәннің атауы және олардың негізгі бөлімдер 1 «ҚАЗАҚСТАН БЕЙНЕЛЕУ ӨНЕРІНІҢ ТАРИХЫ»

Пән мазмұны:

1. бөлім. Ежелгі кезеңдегі Қазақстан өнері.

1. Палеолит, мезолит және неолит өнері
2. Қола дәуіріндегі Қазақстан өнері
3. Сақ-сарматтар дәуіріндегі өнер

2. бөлім. Орта ғасырлық Қазақстан өнері.

4. Түрік қағанаты кезіндегі өнер
5. Маңғолдар кезеңіндегі өнер
6. Қазақ хандығы тұсындағы өнер

3. бөлім. Жаңа замандағы Қазақстан өнері

7. XIX ғасырдағы Қазақстан өнері
8. XX ғасырдағы Қазақстан өнері

4. бөлім. Тәуелсіз Қазақстан өнері.

Емтихан сұрақтарының тізімі:

1. Қазақстанда бейнелеу өнерін қалыптастыру. Кезеңдері. Негізгі стилистикалық бағыттар.
2. Андронов мәдениетінің қола дәуірі: мәдениет және өнер
3. Тамғалы археологиялық ландшафтының петроглифтерінің ерекшеліктері
4. Скифтік аң стиліне тән ерекшеліктер
5. Әбілхан Қастеев шығармашылығындағы Примитивизм қазақ халқының өзіндік мәдениетінің көрінісі ретінде.
6. Н. Г. Хлудовтың шығармашылығындағы тұрмыстық эскиз. Қазақ кескіндемесінің қалыптасу кезеңіндегі тұрмыстық жанрдың проблематикасы
7. Амен Хайдаровтың шығармашылығы өнер синтезі аясында.
8. Ұлттық романтизм. Молдахмет Кенбаев, Қанафия Телжанов шығармаларының композициялық шешімдері, кескіндемедегі кеңістік пен уақыт.
9. 1960-1970 жж. Жанатай Шарденовтің шығармашылығы. Жаңа қолтаңа ізденістер.
10. Ұлттық негіздерді бекіту және әлемдік өнермен өзара әрекеттесу контекстіндегі Салихитдин Айтбаевтың 1970 жылдардағы шығармашылығы
11. Амандос Ақанаевтың рельефтік кескіндемесі.
12. Әбдірашит Сыдыхановтың көрнекті кескіндемесі жаңа көркемдік жүйе ретінде.
13. Еркін Мергеновтың жаңашыл мүсіндік шығармалары .
14. Қазақстанның сәндік-қолданбалы өнеріндегі инновациялар мен дәстүрлер.
15. Қазақ ою-өрнегінің символикасы.

16. Зергерлік өнер-мұрағаттық қазақ ою-өрнектері және заманауи минимализм.
15. Қазақ киіз үйінің макрокосмосы мен микрокосмосы.
17. Социалистік реализм-идеализацияланған реалистік өнер. Шығуы, қалыптасуы, негізгі принциптері, маңызды жұмыстар.
18. 1960-1970 жылдары Қазақстан бейнелеу өнерінің ұлттық мектептерін қалыптастыру аспектісіндегі ұлттық дәстүрлер
19. Қазақстанның жаңа сәулет бағыттары.
20. Кескіндемеші Ерболат төлепбайдың стилистикалық ерекшелігі.
21. Қазақстанның Contemporary art. Басты көрме жобалары, атаулары, даму перспективалары.
22. Граффити мен муралы – монументалды өнердегі жаңа бағыт. Идеялық-көркемдік әлеуеті.
23. Қазіргі суретші А. Абдалиеваның сызықтық кескіндемесі.
24. С.Сулейменованың целлофан кескіндемесі.
25. Қазақстанның жас суретшілері: ArtSapar of KazakEli жас суретшілердің жылжымалы көрмесі.

Ұсынылатын әдебиеттер тізімі:

1. Ажигали С.Е. Архитектура кочевников. Алматы, 2004.
2. Акишев А.К. Курган Иссык. Алма-Ата, 1970.
3. Акишев К.А., Байпаков К.М., Ерзакович Л.Б. Отрар в XIII-XIV вв. Алма-Ата, 1987.
4. Акишев К.А., Байпаков К.М., Ерзакович Л.Б. Позднесредневековый Отрар вXVI-XVIII вв. Алма-Ата, 1981.
5. Акишев А.К. Искусство и мифология саков. Алма-Ата, 1984.
6. Артамонов Н.И. Сокровища саков. М., 1973.
7. Акишев А.К. Курган Иссык. Алма-Ата, 1970.
8. Акишев К.А., Байпаков К.М., Ерзакович Л.Б. Отрар в XIII-XIV вв. Алма-Ата, 1987.
9. Акишев К.А., Кушаев Г.А. Древняя культура саков и усуней долины реки Или. Алма-Ата, 1963.
10. Байпаков К.М. Археология Казахстана. Алматы, 1994.
11. Байтенов Э.М. Мемориальное зодчество Казахстана: эволюция и проблемы формообразования. Алматы, 2004.
12. Басенов Т.К., Гершберг В.М., Гребень В.Б. др. Градостроительство Казахстана. Алма-Ата, 1973.
13. Басенов Т.К. Орнамент в архитектуре Казахстана. Алма-Ата, 1957.
14. Волков Б.В. Оленные камни Монголии. Улан-Батор, 1981.
15. Галимжанова А.С., Глаудинова М.Б., Кишкашбаев Т.А., Шкляева С.А., Муратаев К.К., Елеуенова Г.Ш. История искусств Казахстана. Учебник. Алматы: Маркет, 2006.

16. Елеукенова Г.Ш. Очерк истории средневековой скульптуры Казахстана. Алматы, 1999.
17. Ермоленко А.Н. Средневековые каменные изваяния Казахских степей. Новосибирск, 2004.
18. Ергалиева Р.А. Этнокультурные традиции в современном искусстве Казахстана. Алматы, 2002.
19. Кадырбаев М.К., Марьяшев А.Н. Наскальные изображения хребта Каратау. Алма-Ата, 1977.
20. Максимова А.Г., Ермолаева А.С., Марьяшев А.Н. Наскальные изображения урочища Тамгалы. Алма-Ата, 1985.
21. Марьяшев А.Н., Горячев А.А. Наскальные изображения Семиречья. Алматы, 2002.
22. Медоев А.Г. Гравюры на скалах. Алма-Ата, 1979.
23. Кубарев В.Д. Древнетюркские изваяния Алтая. Новосибирск, 1984.
24. Раевский Д.С. Модель мира скифской культуры. М., 1985.
25. Декоративное искусство Казахстана. XX век. Алматы, 2002.
26. Джанибеков У. Культура казахского ремесла. Алма-Ата, 1982.
27. Древнее золото Казахстана /Авт.-сост. К.А. Акишев. Алма-Ата, 1983.
28. Засецкая И.П. Золотые украшения гуннской эпохи. Л, 1975.
29. Ибраева К. Казахский орнамент. Алма-Ата, 1994.
30. Кушкумбаев А.К. Военное дело казахов в XVII-XVIII веках. Алматы, 2001.
31. Левина Л.М. Керамика нижней и средней Сыр-Дарьи. М., 1991.
32. Маргулан А.Х. Казахское прикладное искусство. Т.1,2,3. Алма-Ата, 1986, 1987, 1992.
33. Муқанов М.С. Казахская юрта. Алма-Ата, 1982.
34. Муқанов М.С. Казахские домашние художественные ремесла. Алма-Ата, 1979.
35. Руденко С.И. Древнейшие в мире ковры и ткани из оледенелых курганов Горного Алтая. М., 1968.
36. Шкляева С., Муратаев К. История искусств Казахстана. В 3-х т. (русский). – Алматы: Онер, 2011. – Том 1: Прикладное искусство. – 192 с.
37. Галимжанова А., Глаудинова М. История искусств Казахстана. В 3-х т. (русский). – Алматы: Онер, 2011. – Том 2: Архитектура. – 192 с.
38. Барманкулова Б. История искусств Казахстана. В 3-х т. (русский). – Алматы: Онер, 2011. – Том 3: Живопись. Графика. Скульптура. – 192 с.

Пәннің атауы және олардың негізгі бөлімдері

2. «XX-XXI ғғ. БАТЫСЕУРОПА ӨНЕРІНІҢ НЕГІЗГІ БАҒЫТТАРЫ»

«XX-XXI ғғ. Батысеуропа өнерінің негізгі бағыттары» пәні бойынша тақырыптық жоспар

1. Кіріспе дәріс. Ғасырлар аралығындағы Батыс Еуропа мәдениетінің жағдайы. XXғ. Көркем бағыттар.
2. Символизм. Г. Моро, Пюви де Шаван, Карьер, «Роза + Крест», А. Беклин.
3. Постимпрессионизм. П. Сезанн (1839-1906), В. Ван Гог (1853-1890), П. Гоген (1848-1903) шығармашылығы.
4. Ар Нуво («модерн») Сәндік өнердің қалыптасуы; кескіндеме мен мүсіндегі «модерн». Графикадағы модерн. Синтетикалық өнердің пайда болуы. Г. Климт (1862-1918) шығармашылығы. Тулуз-Лотрек, О. Бердсли және басқалары.
5. Фовизм. Анри Матисс стилі. А. Марке, Ж. Руо, М. Вламинк, А. Дерен, Р. Дюфи, Ж Брак, К. ван Донген және т.б. шығармашылығы.
6. П. Пикассо шығармашылығы . Кубизм: Ж. Брак, Х. Грис, Г. Аполлинер, Г. Стайн және басқалары. Жаңа стильдің манифесті.
7. Футуризм (1910-шы— 20-шы жж. басы.) Ф.Т.Маринетти, У. Боччони, К. Карра, Дж. Балла, М. Кьяттоне және басқалары.).
8. Дадаизм (1916—22 жж.) М. Дюшан, Ф. Пикабия, Ж. Арп, М. Эрнст, К. Швиттерс және басқалары.
9. Экспрессионизм. В.В. Кандинский. Неміс экспрессионизмі. Э. Барлах, Ж. Грос, О. Дикс, Э. Нольде, Ф. Марк, П. Клее. Стилистика және идеялық концепция.
10. «Сюрреализм. Идейялық негізі. Стилистикалық ерекшелігі. С. Дали
11. Тоталитарлық режимнің философиясы мен мәдениеті.
12. Поп-арт. Заманауи жарнама өнері.
13. Оп-арт.
14. Постмодернизм өнері. Концептуализм. Өнердің жаңа түрлері. Актуалды және заманауи өнер түсінігі.

Емтихан сұрақтарының тізімі:

1. XX ғасыр өнерінің дамуындағы негізгі кезеңдер. Негізгі көркемөнер құндылықтары, стильдік бағыттар.
2. Ар нуво (югенд стилі, қазіргі заманғы) модернизмнің бастаушысы ретінде. Жаңа технологиялар, көркемдік идеялар мен мотивтер.
3. Фауизмнің тарихы мен көркемдік ерекшелігі. Танымал шеберлердің жұмысы. Негізгі көркемдік жаңалықтар. Түс жазықтығының ерекшелігі.

4. Экспрессионизм: қозғалыс тарихы, әйгілі шеберлердің жұмысы. Экспрессионизм эстетикасының әлемдік өнер мектептеріне және басқа да өнер түрлеріне әсері.

5. Кубизм: пайда болу тарихы, даму жолдары және көркемдік тәжірибе. Негізгі шеберлердің шығармашылық эволюциясы.

6. П. Пикассо шығармашылығының жалпы сипаттамасы. Шебердің кескіндеме көздері мен ниеті.

7. Футуризм: қозғалыс тарихы, XX ғасыр өнеріндегі футуристік қозғалыстың тағдыры.

8. 1910-30 жылдардағы өнердегі Париж мектебінің феномені. көркемдік көзқарастың ерекшеліктері.

9. Абстракционизм: негізгі бағыттар, танымал шеберлердің жұмысы. Автономды көркем тілдің қалыптасуы.

10. Еуропалық рационализм сәулеті. Негізгі мектептер, көрнекті сәулетшілер, негізгі жетістіктер.

11. БАУХАУЗДЫҢ алғашқы дизайн мектебі ретіндегі қызметі мен маңызы.

12. XX ғасырдың 1920-30 жылдарындағы әлемдік өнердегі реализмге бет бұру. «Жаңа материализм» және «сиқырлы реализм».

13. «Art Deco» стилінің таралуы және XX ғасырдың 1920-30 жылдарындағы Бүкіләлемдік көрмелер.

14. Сюрреализм қозғалысының қосылуы және дамуы. Маңызды шеберлердің шығармашылығы. Эксперименталды көркемдік тәжірибелер, психоанализдің ашылуларымен байланыс.

15. Фашизм кезеңіндегі Германия мен Италияның өнері мен сәулеті. Идеология контекстінде стильді қалыптастыру.

16. Модернизм сәулеті. Жалпы сипаттамасы, стилистикалық бағыттары, дамудың негізгі кезеңдері.

17. XX ғасырдың мүсіні. дамудың негізгі тенденциялары, трансформация, қоғамдық өнердің мәселелері.

18. Концептуализм теориясы мен практикасы. Орыс концептуализмі және әлеуметтік өнер.

19. Инсталляция бейнелеу өнерінің өзекті шығармашылық тәжірибесі ретінде.

20. Хепенинг, флуксус, орындаушылық-әрекет өнері. XXI ғасырдағы эстетикалық негіздер, перспективалар.

21. Қазіргі өнердегі фотографияның көркемдік тілінің ерекшеліктері.

22. Бейне өнерінің феномені және оны қабылдау кеңістігі

23. Әлемдік сәулет дамуындағы сызықтық емес архитектураның рөлі мен маңызы

24. Постмодернизм теориясы мен практикасы.

25. Метамодернизм теориясы. Робин ван ден Аккер мен норвегиялық өнертанушы Тимотеус Вермюлен.

Ұсынылатын әдебиеттер тізімі:

1. Лексикон нонклассики. Художественно-эстетическая культура XX века. М., 2003.
2. Хофман В. Основы современного искусства. Введение в его символические формы. – СПб., 2004.
3. Якимович А. Двадцатый век: Искусство. Культура. Картина мира: От импрессионизма до классического авангарда. – М., 2003.
4. История английского искусства. От Средних веков до наших дней. М.: Галарт, 2010.
5. Сарабьянов Д.В. Стиль модерн. – М., 2001
6. Турчин В. Образ двадцатого... в прошлом и настоящем. – М., 2003.
7. Батракова С.П. Художник 20 века и язык живописи: от Сезанна к Пикассо. – М., 1996.
8. Вольф Н. Экспрессионизм = Expressionismus. – М., 2006.
9. Герман М.Ю. Модернизм. Искусство первой половины 20 века. – СПб., 2003.
10. Крючкова В.А. Антиискусство: теория и практика авангардистских движений. – М., 1985.
11. Антология французского сюрреализма. – М., 1994.
12. Искусство эпохи модернизма. Стиль ар деко. 1910-1940. М., 2009.
13. Вуек Я. Мифы и утопии архитектуры XX века. – М., 1990
14. Иконников А. В. Пространство и форма в архитектуре и градостроительстве. — М., 2006.
15. Хан-Магомедов С. О. Рационализм- «формализм». — М., 2007.
16. Германия. XX век. Модернизм, авангард, постмодернизм. – М., 2008.
17. Маркин Ю. Искусство Третьего рейха. М., 2011
18. Гройс Б. Искусство утопии. М., 2003.
19. Гесс Б. Абстрактный экспрессионизм. М., 2008
20. Рид Г. Краткая история современной живописи. – М., 2006.
21. Бобринская Е.А. Концептуализм. М., 1994.
22. Сонтаг. С. Против интерпретации и другие эссе. М, 2014.
23. Бычков В. Эстетика. – М., 2004.
24. Добрицына И. От постмодернизма — к нелинейной архитектуре: Архитектура в контексте современной философии.– Москва, 2004.
25. Маньковская Н.Б. Эстетика постмодернизма. – СПб., 2000.
26. Андреева Е.Ю. Постмодернизм. СПб, 2007.
27. Мизиано В. «Другой» и разные. М.: Ад Маргинем Пресс, 2004.
28. Олива Б.А. Искусство на исходе второго тысячелетия. – М., 2003.
29. Francis Bacon: A Retrospective / Ed. by Farr D., Peppiatt M., Yard S. New Haven, 1999.
30. Бодрийяр Ж. Общество потребления: Его мифы и структуры. – М., 2006.

31. О'Нил П. Культура кураторства и кураторство культур(ы). – М., 2015.
32. Художественный рынок: Вопросы теории, истории, методологии. – СПб, 2004.
33. Шуберт К. Удел куратора. Концепция музея от Великой французской революции до наших дней. – М., 2016.
34. Деникин А.А. ВидеоАрт / Видеохудожники. Альбом с текстовыми вставками и комментариями, эл. издание. – М., 2013.
35. Искусство в начале XXI века: проблемы и тенденции: Сборник научных статей ГИИ. М., 2013.
36. Сальникова Е. Феномен визуального. От древних истоков к началу XXI века. М., 2013.

Пәннің атауы және олардың негізгі бөлімдері

3. «ӨНЕР ТЕОРИЯСЫ»

«Өнер теориясы» пәні бойынша тақырыптық жоспар

1. Бейнелеу өнеріндегі пішін мен мазмұн.
2. Бейнелеу өнеріндегі кеңістік.
3. Бейнелеу өнеріндегі уақыт.
4. Бейнелеу өнеріндегі жарық пен түс.
5. Бейнелеу өнерінің мәнерлі құралдары.
6. Дәуір, бағыт, стиль: түсініктерінің мағынасы мен шекарасы.
7. Көркем өнер туындыны құрастыру: композициялық шешім.
8. Өнер әлеуметтануының өнертанумен байланысы.
9. Өнер теориясындағы қоғам мен өнердің өзара байланысы мәселесі.
10. М. Дворжак: өнер тарихы - рух тарихы ретінде.
11. Жеке бейсананың өнері мен символизмі (өнер трансфер ретінде). Өнер және түс көру.
12. Юнгтік теория және түсіндіру практикасы және оны бейнелеу өнері теориясында қолдану.
13. Өнердегі символ.
14. Структурализм және бейнелеу өнері. Мәселелер мен перспективалар.
15. Көркем шығармадағы сюжет пен фабула
16. Суреттің кеңістігі, оның шығу тегі және түрлері
17. Өнертанудағы биографиялық әдіс.
18. Суретшінің жеке басының мәселелері. Жаратушы апологиясы мен данышпан.
19. Кескіндемедегі жарық. Хиароскуро туралы түсінік.
20. Канондық өнер феномені және оның тарихи-діни нұсқалары.
21. Перцептивті немесе сфералық перспектива
22. Коммуникативті аспектідегі өнер. Өнертанудағы қабылдау мәселесі. «Көрермен» мәселесін зерттеу.
23. Мәдениетті постмодерндік интерпретациялау.

24. Өнердің полифункционалдығы.
25. Динамикалық кеңістік ұғымы..

Ұсынылатын әдебиеттер тізімі:

1. Медоев А.Г. гравюры на скалах№ Сары арка, Мангышлак. Часть первая. АлмаАта, «Жалын», 1979
2. Горанов К. Образная природа и историческая эволюция искусства. - М., 1967.
3. Горанов К. Художественный образ и его историческая жизнь. - М., 1970.
4. Джемс Ч. Язык архитектуры постмодернизма. - М., 1985.
5. Дидро Д. Об искусстве. - М., 1936.
6. Иконников А.В. Степанов Г. Основы архитектурной композиции. - М., 1971.
7. Иконников А.В. Художественный язык архитектуры. - М., 1975.
8. Кандинский В.В. Избранные труды по теории искусства. - М., 2001.
9. Карлот Х.Э. Словарь символов. - М., 1994.
10. Кириллова Л. Теория композиции в современной архитектуре. - М., 1970.
11. Коровкевич С.В. Анализ картины. - Л., 1975.
12. Коровкевич С.В. Об анализе картины // Искусство. - 1960. - № 11.
13. Красностапов З. Оригинальность художественных сообщений. - М., 1968.
14. Лессинг Г.Э. Лаокоон, или о границах живописи и поэзии. - М., 1957.
15. Лиотар Ж.-Фр. Состояние постмодерна. - СПб., 1998.
16. Литература и искусство в системе культуры. - М., 1988.
17. Трубецкой Е.Н. Умозрение в красках. - СПб., 1990.
18. Турчин В. Монументы и города. - М., 1982.
19. Турчин В. Образ двадцатого... в прошлом и настоящем. Художники и их концепции. Произведения и теории. - М., 2003.
20. Турчин В. Цвет в скульптуре//Творчество. - 1973. - № 11.
21. Успенский Б.А. К системе передачи изображения в русской иконописи//Труды по знаковым системам. - Тарту, 1965. – вып 2.
22. Флоренский П.А. Анализ пространственности в художественно-изобразительных произведениях//Декоративное искусство. - 1982. - № 1.
23. Флоренский П.А. Закон иллюзий//Труды по знаковым системам. - 1972. – вып 5.
24. Флоренский П.А. Обратная перспектива//Труды по знаковым системам. – Тарту, 1970.
25. Хогарт У. Анализ красоты. - Л., 1987.
26. Хоркхаймер М., Адорно Т.В. Диалектика Просвещения. Философские фрагменты. - М.-СПб., 1997.
27. Хофман В. Основы современного искусства. Введение в его символические формы. -СПб., 2004.
28. Цейгнер Г. Учение о цвете. - М., 1971.
29. Эко У. Открытое произведение. - М., 2003.
30. Эко У. Отсутствующая структура. Введение в семиологию. - СПб., 1998.
31. Юон К.Ф. Композиции в живописи//Искусство. - 1952. - № 5.
32. Юон К.Ф. О живописи. - М., 1960.
33. Якобсон Р. Избранные работы. - М., 1985.
34. Ясперс К. Смысл и назначение истории. - М., 1991.